

EXAMENSARBETE

Våren 2009

Lärarytbildningen

Idrott och särbegåvning

Fem lärares syn på särbegåvade elevers möjlighet till utveckling inom kursen Idrott och hälsa A på gymnasiet.

Författare

Joanna Svensson

Kristine Haugland Karlstad

Handledare

Mariann Persson

Idrott och särbegåvning

Fem lärares syn på särbegåvade elevers möjlighet till utveckling inom kursen Idrott och hälsa A på gymnasiet.

Abstract

Skolan är ett forum där varje elev har olika förutsättningar, förmågor och erfarenheter. Alla elever har rätt att utvecklas inom samtliga ämnen, vilket föranleder att läraren bör anpassa undervisningen utifrån flera perspektiv och många olika individers behov. Idrott och hälsa A är en kurs inom vilken det finns en stor bredd där en rad olika moment skall få ta plats. I en klass kan det förekomma stor variation mellan elevers förutsättningar, där alla har olika förmågor och där somliga elever har särskild fallenhet för vissa moment. Vilka rättigheter har elever med särskild fallenhet inom moment som till exempel basket, simning och friidrott? Ger kursen Idrott och hälsa A möjligheter för dem att utveckla och fördjupa kunskaper, färdigheter och förmågor inom den specifika idrotten? Undersökningens syfte var att genom intervjuer studera vilka erfarenheter fem lärare som undervisade i kursen Idrott och hälsa A på gymnasiet har då det kommer till att arbeta med elever som är särbegåvade inom en specifik idrott. Samt vilka möjligheter respektive svårigheter de såg med att arbeta utvecklande med dessa elever. Genom kvalitativa intervjuer med fem gymnasielärare i Idrott och hälsa har dessa respondenter fått dela med sig av sina erfarenheter och tankar inom studiens område. Resultatet visade att lärarna inte anser sig vara skyldiga att utveckla de särbegåvade eleverna inom deras specifika idrotter. Däremot kunde respondenterna se att det finns mycket inom ämnet som de särbegåvade eleverna kan ta med sig till sitt idrottsutövande, framförallt teoretiskt där moment som kost, stress, sömn med mera finns med som en viktig del i ämnet.

Ämnesord: Idrott och hälsa, begåvning, särbegåvning, elever, lärare, utveckling, idrottsgrenar, gymnasiet

Innehållsföreteckning

1. INLEDNING.....	5
1.1 BEGREPPSDEFINITION.....	6
1.1.1 <i>Samhällets syn på begåvning</i>	6
1.1.2 <i>Studiens fokus på begåvning</i>	7
1.1.3 <i>Begåvning inom idrottens värld</i>	8
1.1.4 <i>Möjligheterna att identifiera en särbegåvning</i>	8
1.1.5 <i>Utveckling sett ur ett individperspektiv</i>	9
1.2 SYFTE.....	10
2. LITTERATURGENOMGÅNG.....	11
2.1 LÄROPLANER OCH KURSPLANER I FÖRHÅLLANDE TILL UTVECKLING OCH BEGÅVNING.....	11
2.2 IDROTT OCH HÄLSA- UNDERVISNING I FÖRHÅLLANDE TILL DEN FRIVILLIGA IDROTTSRÖRELSEN.....	12
2.3 LÄRARENS ROLL I ELEVERNAS UTVECKLING.....	12
2.3.1 <i>Individanpassning</i>	13
2.3.2 <i>Att motivera intresse och utveckling</i>	14
2.3.3 <i>Lärarens reflektion</i>	15
2.3.4 <i>Samspel mellan lärare och elev</i>	16
2.3.5 <i>Lärares kommunikativa roll i undervisningen</i>	16
2.4 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	17
3. METOD.....	18
3.1 METODVAL.....	18
3.2 VAL AV RESPONDENTER.....	18
3.3 GENOMFÖRANDE.....	19
3.4 BEARBETNING.....	19
3.5 ETISKA PRINCIPER.....	20
4. RESULTAT.....	21
4.1 DE INTERVJUADE RESPONDENTERNA.....	21
4.2 BEGÅVNING INOM ÄMNET IDROTT OCH HÄLSA.....	21
4.3 SÄRDRAG HOS DE SÄRBEGÅVADE ELEVERNA.....	23
4.4 UTVECKLING INOM ÄMNET IDROTT OCH HÄLSA.....	24
4.5 MÖJLIGHETER TILL UTVECKLING FÖR DE SÄRBEGÅVADE ELEVERNA I KURSEN IDROTT OCH HÄLSA A.....	26
4.6 PRESTATIONER INOM KURSEN IDROTT OCH HÄLSA A.....	28
4.7 KURSPLANER OCH LÄROPLANER I FÖRHÅLLANDE TILL SÄRBEGÅVNING OCH UTVECKLING.....	29
4.8 LÄRARENS ROLL I DE SÄRBEGÅVADE ELEVERNAS UTVECKLINGSARBETE.....	30
4.9 RESULTATSAMMANFATTNING.....	31
5. DISKUSSION.....	34
5.1 RESULTATDISKUSSION.....	34
5.1.1 <i>Slutsats</i>	37
5.2 METODDISKUSSION.....	37
6. SAMMANFATTNING.....	39
7. FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING.....	40
REFERENSER.....	41
BILAGA.....	43

Förord

Vi vill tacka de lärare som lät oss få komma och intervjua dem, utan er hade uppsatsen inte varit möjlig. Vi vill även tacka vår handledare, Mariann Persson för all hjälp längs vägen. Slutligen, tack till alla i handledningsgruppen och våra anhöriga som stöttat och hjälpt oss genom hela processen.

Kristianstad 2009

Kristine Haugland Karlstad & Joanna Svensson

1. Inledning

Ordet skola är för många förknippat med kunskap och utveckling, eleverna går till skolan för att lära och för att skapa möjligheter inför vuxenlivet. Inom de olika ämnena finns det uppsatta mål som eleverna efter avslutad kurs skall ha uppnått. Kursen Idrott och hälsa A har liksom alla andra kurser mål att uppnå, som innefattar såväl teoretiska såsom praktiska moment. Kursen har en stor bredd där många olika delar skall vävas samman och bilda en enhet, Idrott och hälsa A. Men vad innebär utveckling inom kursen Idrott och hälsa A, vilka är det som skall utvecklas och vad är det som skall utvecklas? Verksamma lärare vid gymnasieskolan har en skyldighet gentemot eleverna att organisera och genomföra sitt arbete så att eleven kan; utvecklas utifrån sina förutsättningar och hela sin förmåga (Lpf-94). Lärare möter dagligen elever som ligger på olika utvecklingsnivåer och som sida vid sida skall kunna utvecklas utifrån sina förutsättningar. Enligt Lpf (1994) har lärare en skyldighet att hjälpa elever som har svårigheter i skolan. Frågan vi ställer oss är vilka rättigheter elever med en särbegåvning har? Enligt Persson (1997) besitter alla människor någon form av begåvning. Författaren påpekar att de människor som har en särbegåvning är de som skiljer sig från mängden på ett exceptionellt sätt. Det talas dagligen om elever som har svårt för skolan och att dessa skall få extra hjälp inom skolan. Ges denna hjälp på bekostnad av de särbegåvade eleverna eller finns det möjligheter att utveckla alla? De elever som är begåvade inom kursen Idrott och hälsa A har i de flesta fall specialinriktat sig inom ett specifikt idrottsområde som till exempel basket, gymnastik, simning. Kan kursen Idrott och hälsa A på gymnasiet utveckla dessa elever och anser lärarna att de är skyldiga att utveckla dem? De elever som har visionen att vidareutvecklas inom en specifik idrott har rätt att få de redskap som de behöver för att kunna göra detta. En bred kunskap hos lärare inom ämnet Idrott och hälsa skulle leda till att eleverna blir medvetna om vilka möjligheter som finns samt vad dessa möjligheter kräver av dem. Idrott och hälsa A är ett ämne som är obligatoriskt för alla elever som vistas i skolan. Annerstedt (1991) anser att det behövs mer forskning inom ämnet Idrott och hälsa A, då det förekommer som ett obligatoriskt moment såväl vid grundskolan såsom gymnasieskolan. Det fodras en ökad medvetenhet kring ämnet och dess didaktiska processer, där lärarens professionalitet får stå i centrum. Alla elever har rätt till att få en god utbildning, en ökad kunskap och förståelse kring de olika ämnena i skolan. Lärare i Idrott och hälsa har stora möjligheter inom detta ämne och skulle kunna lyfta Idrott och hälsa till en ny nivå och skapa bättre förutsättningar för eleverna. Frågan är om de utnyttjar sina möjligheter eller om de ser

det som en svårighet i ämnet att nå alla elever? Som blivande lärare skall vi kunna möta alla elever och skapa en undervisning som främjar alla. Under utbildningen har vi ofta stött på frågan hur vi som blivande lärare skall kunna göra för att hjälpa de elever med behov av särskilt stöd, men frågan som vi ställer oss är hur vi även kan hjälpa de elever som är särbegåvade. Vi anser att alla elever har samma rättigheter oavsett nivå. Finns det en möjlighet att skapa goda lektioner som kan utveckla alla elever?

1.1 Begreppsdefinition

Avsnittet presenterar de begrepp som är centrala för studien, där framförallt begåvning och utveckling förklaras närmare. Texten skall underlätta fortsatt läsning samt skapa förståelse hos läsaren för de begrepp som studien fokuserar kring.

1.1.1 Samhällets syn på begåvning

För att motivera varför det är viktigt att området som berör begåvning granskas kan en inblick i samhällets syn på begreppet vara att föredra. Wahlström (1995) menar att begåvning är ett begrepp som kan ha olika namn i olika sammanhang. Författaren åsyftar att det likväl kan benämnas såsom; skärpt, intelligent, begåvad, talangfull och kunnig. Enligt Winner (1999) är begåvning ett begrepp som väckt stor debatt runt om i världen och det finns en rad olika föreställningar kring de egenskaper som kännetecknar en särbegåvning. Även Persson (1997) talar om begåvning utifrån ett samhällsperspektiv, denne hävdar att samhällets uppbyggnad och funktion har kommit att skapa en syn på begåvning och elitsatsning såsom något negativt och orättvist. Trots detta menar Persson (a.a.) att samhällets ständiga strävan mot att finna bäste man eller kvinna för olika uppdrag går emot den allmänna synen som samhället har på elitism och begåvning. Enligt Dunn, Dunn & Treffinger (1994) förekommer det i samhället såväl de som ser begåvning som något negativt och svårhanterbart samtidigt som det finns dem som anser att begåvning är en symbol för god social status. Gemensamt för de båda synsätten är att begåvning anses vara sällsynt och unikt. Utifrån de delade meningar som råder i samhället kan vårt ämnesområde kring begåvning i skolan och inom kursen Idrott och hälsa A vara ett steg i rätt riktning då det kommer till att bemöta och förstå alla elever.

Det finns forskare som har gjort försök att förklara och visa hur begåvning kan gestalta sig och en av dem är Gardner. Gardner (1994) kallar begreppet för intelligenser och dennes definition inom området lyder; ”en intelligens är förmågan att lösa problem eller framställa

produkter som värderas högt i ett eller flera kulturella sammanhang” (Gardner, 1994, Inledningskapitel). Vidare hävdar denne att intelligenser är något som inte tvunget kan mätas genom olika tester utan att de olika intelligenserna snarare har sin egen särprägel (a.a.). Ett resonemang som av Dunn, m.fl. (1994) delar då de påpekar att människans förmågor är av så varierad art att det blir svårt att mäta begåvning genom olika tester och prov.

De intelligenser som grundar sig i Gardners (1994) forskning är;

- Lingvistisk intelligens- ordbehandling, tal, skrift
- Musikalisk intelligens- rytm, takt och musik
- Logisk-matematisk intelligens- sifferbehandling, logik
- Spatial intelligens- omgivningsuppfattning
- Kroppslig-kinestetisk intelligens- kroppsaktivitet
- Personliga intelligenser- uppfattning och jaget samt uppfattning om medmänniskor.

(Gardner, 1994).

Gardner (a.a.) hävdar att alla människor har en eller flera av dessa intelligenser och att det är utifrån dem som individens kunskapsförråd byggs upp. De flesta människor besitter mer än en av de olika intelligenserna, det talas om en multipel intelligens. Däremot hävdar denne att det är en av de olika intelligenserna som dominerar. Dunn m.fl. (1994) menar att begåvning inte är något som endast ett fåtal personer innehar utan att det snarare handlar om att upptäcka och utveckla de egenskaper som individen innehar.

1.1.2 Studiens fokus på begåvning

Persson (1997) påpekar att begreppet begåvning är något som avser att det skall finnas såväl begåvade såsom obegåvade individer. Vidare hävdar författaren att det snarare bör ses utifrån ett perspektiv där alla på ett eller annat sätt har en begåvning och att de människor som avviker från det allmänna mönstret och visar prov på exceptionella förmågor snarare borde ses som särbegåvade. Den elevgrupp som studien ämnar undersöka är framförallt de elever som passar in på beskrivningen av särbegåvade individer och som inom kursen Idrott och hälsa A men även inom specifika idrottsgrenar visar upp exceptionella förmågor. Dunn, m.fl. (1994) speglar särbegåvning på ett sätt som passar studiens utgångspunkt då de hävdar att begåvning innebär att en person har förmågan att tillämpa sina kunskaper på ett nytänkande sätt inom loppet av en längre tidsperiod. Vidare menar de att det inte handlar om en kunskap utan att begåvning framkommer då flera olika kunskaper kan vävas samman och skapa en

unik handling. Persson (1997) menar att personer med en särbegåvning har förmågan att medvetet kunna anpassa och tillämpa sina kunskaper såväl i nya situationer såsom i tidigare upplevda belägenheter, samt att det finns en större medvetenhet hos de särbegåvade individerna, en medvetenhet som berör såväl den egna individen såsom omgivningen och dess påverkande faktorer. Dunn m.fl. (1994) använder ordet begåvning men i förhållande till Perssons (1997) resonemang kan det även kopplas till det som denne kallar för särbegåvning.

1.1.3 Begåvning inom idrottens värld

I enlighet med Gardners (1994) teori kring de sju intelligenserna kan den kroppsligt kinestetiska intelligensen vara tongivande hos en individ som är duktig inom idrott. Persson (1997) menar att en person som är särbegåvad inom idrott har möjlighet att anpassa sin kropp, avläsa rörelsemönster, tänka taktiskt och fokusera. Andra gemensamma faktorer för olika idrottsgrenar är idrottsutövarens möjlighet att uppfatta såväl sin omgivning såsom den egna insatsen samt möjligheten att anpassa de motoriska rörelserna till omgivning och situation. Vidare menar författaren att trots en gemensam nämnare i form av motorisk rörelse skiljer idrottsbegåvningarna sig åt. Alla idrottsgrenar har sin egen särprägel och fodrar olika prestationer från utövaren (Persson 1997). Det är inte enbart motorisk rörelse som är gemensamt för olika idrottsgrenar vilket Hassmén, Hassmén och Plate (2006) styrker då de menar att en individ som är särbegåvad inom idrott har förmågan att analysera en rad olika faktorer som berör bland annat vila, sömn, kost, motståndare samt problemsituationer som kan uppstå. Genom analys skall särbegåvade individer kunna anpassa såväl sina rutiner som aktiviteter så att bästa möjliga resultat kan uppnås.

1.1.4 Möjligheterna att identifiera en särbegåvning

Det är inte alltid som elever med en särbegåvning upptäcks så fort de kliver in i en idrottshall. Lärare behöver ha kunskap och goda undervisningsmetoder för att kunna upptäcka olika elevtyper i klassrummet, vilket kommer att behandlas längre fram i arbetet. Men det finns olika metoder och kännetecken som kan underlätta upptäckandet av särbegåvade elever. Enligt Persson (1997) kan det vara svårt att identifiera en särbegåvning. Alla aktiviteter kräver olika prestationer av utövaren och i många fall fodras det olika personligheter och karaktärsdrag. Trots det hävdar författaren att de drag som är specifika för särbegåvade individer kan ses utifrån en helhet och appliceras inom de flesta domäner. Winner (1999)

närmar sig en beskrivning av särbegåvade elever då denne hävdar att de kan knytas an till tre typiska karaktärsdrag. Författaren menar att särbegåvade individer börjar göra framsteg inom sitt område tidigt, de arbetar på i sin egen takt och utvecklar sina kunskaper genom erfarenheter och egna regler samt har ett stort intresse för den aktivitet inom vilken de är begåvade. Persson (1997) menar att särbegåvade individer har mod att ta sig an uppgifter och problem som är svåra att lösa och de ser ofta möjligheter inom områden som kan verka osannolika att lösa. Att applicera dessa olika särdrag till idrottens domäner kan vara svårt men det finns modeller som förvisso underlättar upptäckten av särbegåvade individer men som vi anser kan ses som extrema inom skolans värld. Persson (1997) presenterar en modell med ursprung i Östeuropa där det sedan länge har förekommit en systematisk idrottsfostran. Modellen fungerar som en träningskola där det till en början samlas ett stort antal barn och ungdomar, vilka sedan delas upp i olika kategorier allt eftersom testet fortlöper. Indelningarna sker utifrån olika sporter, färdighetstester, ärftlighet och biologisk utvecklingsnivå.

1.1.5 Utveckling sett ur ett individperspektiv

Utveckling kommer framförallt speglas utifrån ett individperspektiv där elevens mentala utveckling hamnar i fokus. Jenner (2004) anser att människan har en form av skyddsmekanism som gör det möjligt att anpassa aktivitet och beteende utifrån de möjligheter som råder och som hindrar från att möta motgångar. Författaren menar att en människa med dålig självkänsla inte vågar möta utmaningar och väljer i stället lätta uppgifter som gör att denne alltid lyckas, ett beteende som leder till att utvecklingsmöjligheterna avstannar. En människa som däremot antar utmaningar och ser misslyckanden som något tillfälligt och lärorikt har större chans att gå vidare med uppgiften och lyckas med det denne genomför (Jenner, 2004). Även Hassmén, Hassmén och Plate (2006) kopplar elevers utveckling till utmaning. De menar att elever som motiveras genom att uppnå framgång väljer utmanade uppgifter vilket utvecklar deras prestationer betydligt mer än de som försöker undvika att misslyckas. Enligt Hedin och Svensson (1997) sker utveckling då eleverna får möjligheten att på egen hand anpassa nya kunskaper till verkligheten. Tidigare erfarenheter och kunskaper omformuleras och anpassas tillsammans med den nya kunskapen, på så sätt blir elevernas inlärning mer djupgående och chanserna för en bestående inlärning ökar. Åhs (1986) påpekar att den omgivande miljön har en stor påverkan då en individ skall utvecklas såväl personligt såsom färdighetsmässigt. För att elevens självförtroende skall utvecklas måste denne ta ansvar och få uppmuntran för det denne gör. Blir eleverna medvetna om sina egna möjligheter och

kapaciteter ökar deras förmåga till utveckling. Lärares roll i utvecklingsprocessen blir att stödja, uppmuntra och stimulera elevens färdigheter. Om detta sker får eleverna en positiv uppfattning om sig själv och möjligheterna till utveckling förstärks (Åhs, 1986). Enligt Ekberg och Erberth (2000) kan kunskaper inom ämnet Idrott och hälsa förvärvas såväl långsiktigt såsom kortsiktigt, eleverna nyttjar och tillämpar sina kunskaper tillfälligt och får effekter av det de gör direkt samtidigt som nya dimensioner väcks som de kan ta med sig in i framtiden.

1.2 Syfte

Undersökningens syfte är att genom intervjuer studera vilka erfarenheter fem lärare som undervisar i kursen Idrott och hälsa A på gymnasiet har då det kommer till att arbeta med elever som är särbegåvade inom en specifik idrott. Samt vilka möjligheter respektive svårigheter de ser med att arbeta utvecklande med dessa elever.

2. Litteraturgenomgång

Kapitlet presenterar den litteratur som är relevant för studien. Läsaren introduceras i läroplanens och kursplanens syn på utveckling, för att sedan föras vidare mot en presentation av lärarens roll och ansvarsområden. Då den stora delen i litteraturgenomgången har fokuserats kring läraren så har det avsnittet delats upp i underrubriker som beskriver de olika områdena var för sig.

2.1 Läroplaner och kursplaner i förhållande till utveckling och begåvning

Läroplanen och kursplanen presenterar ingen mall för hur elever med en särbegåvning skall bemötas. Fokus ligger på hur skola och lärare skall bemöta alla elever och vilka faktorer som är viktiga att följa i undervisningen. Enligt Läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf-94 (Skolverket 1994) skall skolan forma en utbildning utifrån varje individs behov och förutsättningar. Utifrån läroplanens mål finns det krav som ställs på eleven inom respektive ämne. Kursplanen för Idrott och hälsa A (Skolverket 2000) förmedlar att eleven efter avslutad kurs skall ha kunskaper om faktorer som påverkar hälsan samt att hälsa, livsstil och miljö skall kunna kopplas samman såväl på individnivå såsom samhällsnivå. Vidare skall eleverna haft möjlighet att anpassa ett tränings eller hälsoprogram utifrån sina egna förutsättningar, där de olika delarna har blivit kritiskt granskade av eleven. Enligt läroplanen för de frivilliga skolformerna (Skolverket 1994) skall skolan anpassa undervisningen utifrån eleven och det skall finnas en likvärdig utbildning i hela landet. Alla skall ha möjlighet att erbjudas samma utbud men utbildningen skall anpassas utifrån uppsatta mål och elevernas individuella behov och förutsättningar. För att elevens möjligheter till eget ansvar skall bli möjligt måste skolan tydliggöra syften, arbetsformer och innehåll för eleverna. Skolan kan inte själv;

förmedla alla de kunskaper som eleverna kommer att behöva. Det väsentliga är att skolan skapar de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Därvid skall skolan ta till vara de kunskaper och erfarenheter som finns i det omgivande samhället och som eleverna har från bl.a. arbetslivet. Den värld eleven möter i skolan och det arbete eleven deltar i skall förbereda för livet efter skolan (Skolverket, 1994, s.6).

Alltså hävdar Lpf (Skolverket, 1994) att skolans uppgift är att se till helheten i undervisningen. Eleverna skall få så mycket kunskap med sig från skolan så att de kan utvecklas till att bli fungerande samhällsmedborgare. Enligt den Nationella utvärderingen (2003) som Skolverket i samarbete med Nationellt centrum för främjande av fysisk aktivitet

hos barn och ungdom samt Örebro universitet har tagit fram anser lärarna att de viktigaste momenten inom ämnet Idrott och hälsa är rörelseglädje, samarbete samt förbättrad fysisk förmåga. Flertalet av de lärare som deltog i den Nationella utvärderingen anser att det är viktigt att eleverna får en god fysisk förmåga att utföra olika idrottsgrenar, detta trots att det i de nuvarande kursplanerna inte går att läsa något om specifika idrottsgrenar (a.a.).

2.2 Idrott och hälsa- undervisning i förhållande till den frivilliga idrottsrörelsen

Elever som är särbegåvade inom specifika idrottsgrenar spenderar mycket av sin tid inom den frivilliga idrottsrörelsen, vilken skiljer sig mycket åt från ämnet Idrott och hälsa i skolan. Här följer några av de skillnader som förekommer mellan idrott och hälsaundervisningen i skolan och den frivilliga idrottsrörelsen att synliggöras. Annerstedt, Peitersen och Rönholt. (2001) påpekar att en lärare har många olika aspekter att ta hänsyn till då denne planerar en lektion. Författarna menar att det skall finnas en koppling mellan skola och samhälle där de olika kursplanerna som finns i skolan skall stå i fokus för elevernas lärande. Detta innebär att en idrottslärare inte endast skall utveckla eleverna inom idrotten. ”Skolan skall exempelvis utveckla kritisk tänkande, samarbetsförmåga, kreativitet, kommunikationsförmåga etc.” (Annerstedt m.fl., 2001, s, 128). De ledare och tränare som är verksamma inom den frivilliga idrottsrörelsen har inte samma krav på sig från samhället utan de kan istället agera utifrån sina egna och klubbens regler Lüders och Vogensen (2003) menar att tränare inom den frivilliga idrottsrörelsen oftast fokuserar på att vinna och tänker inte på andra aspekter som påverkar idrottsutövaren. Redelius (2002) påpekar att samhället erbjuder ett stort utbud för ungdomar, de är osäkra på vad som är rätt och fel samt vilka val som gynnar dem bäst. Behovet av vuxnas råd och stöd är stort och därför bör läraren veta hur denne på bästa sätt kan förbereda eleverna inför framtiden. ”Skillnaden mellan tränarens och lärarens arbete är emellertid den, att tränaren i regel skall genomföra en tävlingsförberedande träning, medan läraren skall förbereda eleven för livet genom en kompetensutvecklande undervisning.” (Annerstedt m.fl., 2001, s. 65). Båda parterna har ett ansvar gentemot utövaren men på olika sätt. Lärare svarar gentemot kommun och samhället medan tränaren svarar gentemot klubbar och förbund.

2.3 Lärarens roll i elevernas utveckling

För att kunna leva upp till de krav som samhället ställer på skolan och undervisningen krävs det att lärare har goda kunskaper inom sitt ämnesområde och att de kan erbjuda eleverna de

bästa möjliga förutsättningarna. Luders och Vogensen (2003) framhäver att det är viktigt att en lärare är professionell och har en utbildning i ämnet som denne undervisar inom. Författarna menar att genom goda kompetenser kan läraren bemöta eleverna och deras behov på ett professionellt sätt. Att vara professionell i bemötande med eleverna innebär att läraren använder sig av olika didaktiska planeringar och strukturer kring upplägget innan lektionerna så att mötet med eleverna blir så optimalt som möjlig för deras utveckling. Vidare påpekar de att lärarens roll är viktig inom ämnet Idrott och hälsa, särskilt för elever som vill nå elitidrottsnivå. Läraren skall knyta goda kontakter med alla elever samt vara lyhörd och se till alla elevers behov och önsknings. Ämnet skall utveckla eleven såväl fysiskt, psykiskt som socialt. Annerstedt m.fl. (2001) påvisar vikten av att lärare skall kunna framhäva vad de anser vara viktigt i utvecklingsarbetet med eleverna, samt att lektionerna genomsyras av såväl teoretiska såsom praktiska moment. Hassmén, Hassmén och Plate (2006) anser att planeringsarbetet inom ämnet Idrott och hälsa bör skilja sig åt från klass till klass, då varje elev och elevgrupp är unik. Eleverna i skolan får lära att anpassa sig till det som sker på lektionen, samarbete och att visa empati är några nyckelbegrepp som eleverna skall lära sig i skolan. Annerstedt m.fl. (2001) poängterar att det är läraren som sätter upp målen som eleverna skall uppnå. Läraren påverkar hela tiden vad som skall nås och det är dennes tankar samt uppfattningar som styr klassen. Författarna påpekar att det som är en effektiv inlärningsmetod för någon behöver inte vara det för en annan, därför skall en lärare inte alltid använda sig av samma metoder i sin undervisning. Redelius (2002) anser att lärarens agerande kring de olika momenten och upplägg på lektionerna är väldigt betydelsefulla för elevernas utveckling. En lärare lär oftast inte ut endast idrottsliga färdigheter, utan denne påverkar eleverna på en rad olika sätt både medvetet och omedvetet. Lärarens egna normer och värderingar lyser igenom och därför bör en lärare fundera kring hur denne lär ut. Hedin och Svensson (1997) anser i sin tur att elevernas delaktighet i målprocessen är av stor vikt för ett livslångt lärande, de menar att elevernas motivation ökar då de får vara delaktiga i skapandet av målen.

2.3.1 Individanpassning

För att eleverna skall ha möjlighet att utvecklas och känna sig delaktiga krävs det att läraren har möjlighet att individanpassa sin undervisning. Redelius (2002) påpekar att det är viktigt som lärare att poängtera allas lika värde och ge eleverna ett gott självförtroende samt en god självkänsla, något som ökar elevernas förmåga att våga tro på sig själva. Eleverna skall få

utvecklas utifrån sina egna färdigheter och kompetenser där etik och moral är viktiga delar i undervisningen. Lüders och Vogensen, (2003) anser att lärare bör försöka se till individen i undervisningen, alla elever har olika vägar att nå uppsatta mål oavsett om de är gemensamma eller individuella. Jenner (2004) i sin tur anser att det är läraren uppgift att försöka förstå eleven och se till dennes önsknings, behov och unikum. Författaren menar att läraren med sina kunskaper och erfarenhet bör se vad varje elev behöver för att utvecklas. Om läraren utgår från elevens perspektiv och ger denne olika val som är utvecklande och stimulerande ökar detta elevens förmåga att komma vidare inom ämnet (Jenner, 2004). För att kunna upptäcka vilka behov och förutsättningar varje elev har anser Annerstedt m.fl. (2001) att lärare i ämnet Idrott och hälsa bör föra en god dialog och ha en öppen kommunikation med eleverna. På så sätt blir elevernas förkunskaper, bakgrund och deras olika mål med Idrott och hälsa ämnet synliga. När läraren sedan planerar undervisningen bör denne ta hänsyn till elevernas olikheter. Genom ett arbete som baseras på eleverna kan läraren skapa ett klimat som främjar elevernas utveckling där hänsyn har tagits till såväl attityder såsom olika värderingar. Vidare ökar även möjligheterna för eleverna att uppnå sina mål inom ämnet om läraren skapar en undervisning baserad på medvetenhet och med eleven i fokus (Annerstedt m.fl., 2001). Enligt Jenner (2004) bör läraren påpeka att ansträngningen är viktigare än begåvningen.

2.3.2 Att motivera intresse och utveckling

En annan viktig faktor i lärarens arbete med elevens utveckling är, motivation. För att individanpassningen skall fungera krävs det att eleverna känner sig motiverade inför de olika momenten i undervisningen. Jenner (2004) påpekar att motivation är ett viktigt begrepp i all undervisning där det är läraren som kan skapa detta hos eleverna på lektionen. Motivation kan uppstå i möten med andra människor eller under ett moment på lektionen och följer inte tvunget med eleverna från lektionsstarten. Mötet med andra människor är en viktig aspekt som påverkar motivationen positivt eller negativt. Har eleverna möjlighet att lyckas i det som sker skapas motivation för fortsatt arbete. Författaren menar att det pedagogiska mötet handlar om; människors lärande och om sociala och kulturella integrationsprocesser. Jenner (a.a.) menar att möjligheterna skapas genom dialog och samspel med andra människor där läraren har en central roll. Författaren anser att eleven kan tolka en lärares beteende och agera utifrån detta. Eleven gör det som läraren förväntar att denne skall göra och inte vad den faktiskt kan göra. Detta påverkar eleven på en rad olika sätt eftersom eleven anpassar sig till det som sker

samt att läraren kanske inte är medveten om sitt agerande (Jenner, 2004). Enligt Annerstedt m.fl. (2001) påverkas människan i alla situationer som denne vistas i. Under lektionen skapas upplevelser samt olika känslor, där det hela tiden finns ett samspel mellan individens inre och dennes handlingar. För en individ negativa känslor kring en aktivitet väljer de oftast att inte genomföra den, vilket beror på att en dålig erfarenhet inte skapar motivation för fortsatt aktivitet. Författarna påpekar att det skall försiggå en ömsesidig respekt samt trygga miljöer som främjar elevens motivation. Annerstedt m.fl. (a.a.) poängterar att en individs känslor är viktiga faktorer som måste bemötas positivt och accepteras av omgivningen;

En positiv självuppfattning är en viktig ingrediens i utvecklandet av personlig kompetens. Om man tror på sitt eget värde och är omtyckt av andra, vågar man också ge sig in i situationer som man inte är säker på att kunna klara av. Trygga miljöer där det är tillåtet att misslyckas främjar den positiva självuppfattningen och den stimuleras genom uppgifter där individen själv kan bestämma och ta initiativ och få känslan av att kunna något själv och tillsammans med andra (Annerstedt m.fl., 2001, s. 151).

Alltså bör lärare låta eleverna ta egna beslut inom ramen av undervisningens syfte och istället stötta och förklara om något inte går som det ska. Läraren bör motivera eleverna till att anstränga sig oavsett om de inte är så duktiga inom det momenten som sker, det viktiga är elevens utveckling.

2.3.3 Lärarens reflektion

För att kunna skapa optimala utvecklingsförhållanden för eleverna krävs det att läraren ser sin egen roll i undervisningen. Annerstedt (1991) hävdar i sin forskning att en viktig aspekt som gynnar lärarens undervisning är att läraren reflekterat kring sitt arbete. En reflektion bör försiggå innan, under och efter lektionen. Reflektion ökar förmågan att se sig själv som ledare och hitta vad som är bra respektive dåligt med undervisningen som ges. Att reflektera skapar möjligheter att ändra undervisningen och undvika att fastna i en ond cirkel. Författaren anser att läraren bör reflektera kring vilken ledarroll denne har samt hur denne lär och vad det får för konsekvenser. Vid reflektion blir läraren uppmärksam på sina egna beteenden och värderingar och upptäcker om det finns något som bör förändras. Läraren skall hela tiden vara engagerad i sitt arbete, se nya möjligheter till utveckling i det som sker (Annerstedt m.fl. 2001). Cederwald (2006) framhäver i sin forskning att reflektion handlar om förstå något inte kritisera det som skett, en förståelse som ökar lärarens förmåga att nå utövarna samt inse hur de kan lära sig de olika momenten. För att detta skall kunna ske måste läraren förstå sig själv

och det egna beteendet. Om läraren reflekterar kring sitt ledarskap och undervisning ökar det möjligheterna att utveckla eleverna.

2.3.4 Samspel mellan lärare och elev

En undervisning som genomsyras av goda relationer mellan lärare och elever skapar inte bara en trygg miljö utan nya möjligheter för eleverna att utvecklas. Lüders och Vogensen (2003) poängterar att en professionell lärare har förmågan att ge feedback, vet hur denne skall bemöta eleverna, ger utövarna övningar som är stimulerande och utvecklande samt har en god dialog med eleverna kring lektionerna och dess innehåll. Cederwald (2006) påpekar att undervisningsmiljön skall vara trygg och harmonisk, alla skall få säga vad de tycker och tänker. En förutsättning för att detta skall kunna ske är goda relationer mellan lärare och elever. Öppenhet hos läraren innebär en mottaglighet för andras tankar, respekt för eleven samt en syn på sin ledarroll där förutsättning för lärande står i centrum. Lüders och Vogensen (2003) anser att lärare skall skapa goda lärsituationer och lärprocesser där eleven får ta ansvar och utvecklas, samt att denne skall vägleda eleverna och skapa situationer där de själva får tänka och reflektera i handling. Redelius (2002) menar att läraren bär ansvaret för vad eleven skall utveckla och bör därför veta vad eleverna skall förbättra när denne undervisar dem.

2.3.5 Lärares kommunikativa roll i undervisningen

För att eleverna skall få möjlighet att förbättra sin kunskapsbank krävs det en fungerande kommunikation mellan lärare och elever. Läraren skall kunna ge respons till eleverna utan misstolkningar. Enligt Annerstedt m.fl. (2001) fodrar kommunikation och feedback att läraren har goda kunskaper kring undervisningens olika delar. Feedback kan förekomma i olika former där den positiva höjer elevens motivationsfaktor medan den negativa ger motsatt effekt. Rättande feedback kan handla om hur utövarna kan gå tillväga på ett annat sätt för att genomföra övningen ännu bättre. Rättande feedback kan tas såväl negativt som positivt, det beror på eleven och vilken relation denne har med läraren. Lüders och Vogensen (2003) påpekar att feedback är något som ständigt borde finnas med i undervisningen och kan förekomma på en rad olika sätt. Läraren kan ge feedback till hela klassen under och efter en övning, individuellt under och efter en övning, genom frågor och svar samt genom demonstration och observation. Som lärare är det viktigt att ge positiv feedback till alla utövare. Press, kritik eller för stora krav bör undvikas för att eleverna skall få en positiv

självbild. Negativ feedback skapar dåliga miljöer och därför behöver eleverna istället få uppmuntran och höra att de är duktiga. För att eleverna skall kunna utvecklas och våga tro på sig själva är det viktigt att de får positiv feedback av läraren. Om läraren vill att eleverna skall utvecklas borde denne ständigt finnas till för eleverna och ge dem feedback som gynnar (Luders och Vogensen, 2003). Det är inte enbart kommunikationen mellan lärare och elever som är viktig, elevkommunikationen spelar också en stor roll i elevutvecklingen. Cederwald (2006) menar att kommunikation handlar om att lyssna och förstå hur andra tänker och lär och det är denna förmåga som leder till att människor lär av varandra. Luders och Vogensen (2003) poängterar att eleverna övar tillsammans oavsett vilket nivå de ligger på och att de genom observation och gemensam övning lär sig av varandra. Cederwald (2006) framhäver att i en grupp lär människan sig att alla tycker och tänker olika, de måste respektera varandras olikheter och inse att det är av olikheter de lär sig. Det svåra är att våga ingå i en grupp och stå för sina egna värderingar. För att våga detta är det viktigt att individerna inom gruppen känner tillit samt att de stöttar och förstår varandra.

2.4 Frågeställningar

Utifrån ovanstående litteratur och syfte har följande frågeställningar formulerats:

- Vilka möjligheter till utveckling ser lärare inom kursen Idrott och hälsa A att det finns för elever som är särbegåvade inom en specifik idrott?
- Vilka möjligheter finns det för lärare inom kursen Idrott och hälsa A att utveckla särbegåvade elever?
- På vilket sätt får särbegåvade elever utrymme att utvecklas inom sin idrottsgren och inom ramen av A-kursen i Idrott och hälsa?

3. Metod

I avsnittet presenteras den metod som tillämpats i undersökningen. Vidare kommer den aktuella urvalsgruppen att presenteras tillsammans med undersökningens tillvägagångssätt samt det etiska förhållningssätt som tagits i beaktning vid genomförande och bearbetning.

3.1 Metodval

Enligt Patel & Davidson (2003) avser den kvalitativa forskningen att på ett djupgående sätt finna innebörder och egenskaper inom ett specifikt område. Studiens syfte var att ta reda på vilka möjligheter respektive svårigheter lärare i Idrott och hälsa gavs i sitt arbete med särbegåvade elever samt vilket utrymme inom ämnets ram som erbjöds till de särbegåvade eleverna. Hassmén och Hassmén (2008) menar att inom den kvalitativa forskningen är respondentens förhållningssätt och resonemang några av de centrala begreppen som kan leda fram till forskningens helhet. Respondenten i det här fallet var lärare i Idrott och hälsa och det var dess tankar, erfarenheter och förhållningssätt som var centralt inom uppsatsens ram. Genom intervjuer kan en bredare inblick inom ämnet skapas och det går att urskilja hur situationen ser ut i dagens skola. Denscombe (2000) menar att en intervju är att föredra då forskaren efterfrågar en djupare inblick i frågor som rör respondentens erfarenheter och känslor samt i de fall där respondenten besitter kunskaper som inte går att nå på annat håll (Denscombe, 2000). Intervjumetoden som tillämpades i undersökningen var av semistrukturerad karaktär. Denscombe (2000) påpekar att en semistrukturerad intervju fodrar färdiga frågor men där intervjuaren har möjlighet att vara flexibel då det kommer till frågorna och snarare låter respondenten utveckla sina idéer och tankar.

3.2 Val av respondenter

Av praktiska skäl hämtades urvalsgruppen från ett område som låg nära författarnas studieort. De skolor där lärarna i Idrott och hälsa arbetade hade program som var såväl teoretiskt såsom praktiskt inriktade. Ett val som gjordes för att i så stor utsträckning som möjligt finna ett urval lärare inom ämnet som arbetade med varierande elevkullar. Valet som gjordes ledde till att urvalet blev icke sannolikt. Enligt Denscombe (1994) är det i vissa fall svårt att göra ett sannolikhetsurval då forskaren har svårt att överblicka en population. I det här fallet var det

svårt att slumpmässigt välja ut skolor som fanns representerade i hela landet, dels på grund av praktiska skäl men även på grund av att intervjuerna fodrade ett fysiskt möte.

3.3 Genomförande

En första kontakt med skolor och lärare som passade in i urvalet togs via mejl, där syfte och information kring arbetet gavs till de tilltänkta respondenterna. Via mejl och telefon bokades möte för intervjuer in. Intervjuerna genomfördes på respondenternas arbetsplatser, inledningsvis informerades respondenten om arbetet, etiska förhållanden och hur intervjun var upplagd. Enligt Patel och Davidson (2003) är det av stor vikt att respondenterna får information kring såväl arbetets syfte, upplägg och hur dess svar kommer att bearbetas.

Den första intervjun som genomfördes kom att fungera som en pilotstudie där frågornas relevans och upplägg kunde diskuteras. Då pilotstudien inte avvek avsevärt från övriga intervjuer kom den att få ta plats i resultatet.

För att underlätta bearbetningen användes såväl bandspelare såsom anteckningar vid intervjuerna. De nedtecknade frågorna fick fungera som ett stöd och utifrån det som respondenten sade utvecklades följdfrågor som väckte nya trådar. Denscombe (1998) menar att en semistrukturerad intervju skapar större möjligheter för forskaren att få ut varje enskild respondents erfarenheter och åsikter kring det aktuella forskningsområdet. Då intervjuerna avslutats informerades respondenterna om hur författarna hade tänkt att gå vidare med materialet och varför det ansågs vara viktigt att ta upp ett ämne såsom detta.

3.4 Bearbetning

Vid bearbetningen av intervjuerna spelades banden upp och vad respondenterna sade under intervjuerna skrevs ner ordagrant. Varje intervju behandlades var för sig för att därefter sammanställas till en gemensam resultatdel. Då sammanställningen gjordes letade vi efter olika gemensamma drag som kan kopplas till uppsatsens syfte och problem. De huvuddrag som kom att bli centrala i analysen var respondenternas syn på; särbegåvning, utveckling av särbegåvade elever, lärarens roll i arbetet med särbegåvade elever samt särbegåvning i förhållande till läroplan och kursplan. Enligt Denscombe (1994) kan en analytisk kodning tillämpas då forskaren vill finna ut olika idéer och mönster i materialet. Arbetet fungerar som en process där forskaren i flera omgångar letar efter mönster i datamaterialet. Det kan röra sig om likheter, skillnader eller olika teman (Denscombe, 1994). De huvuddrag som växte fram i

vår uppsats grundade sig i syftet och problemformuleringen. Inom varje huvudkategori fanns det utrymme för respondenternas likheter och skillnader där nya svar som respondenterna givit applicerades i olika omgångar.

3.5 Etiska principer

De respondenter som deltog i undersökningen hålls anonyma och det skall inte heller gå att finna ut vilken skola de är verksamma vid, de namn som figurerar i texten är fingerade och har ingen koppling till de intervjuade lärarna. Vidare har respondenterna informerats om undersökningens syfte, anonymiteten samt vad deras medverkan skulle resultera i. Enligt vetenskapsrådets (2002) fyra huvudprinciper är det av stor vikt att respondenten känner sig trygg och att de uppgifter denne lämnar bearbetas konfidentiellt. Det skall inte heller finnas några oklarheter kring varför respondenten medverkar, utan det skall tydligt framgå vad materialet skall användas till och dess syfte (Vetenskapsrådet, 2002).

4. Resultat

Kapitlet behandlar resultatet från de genomförda intervjuerna där lärarnas svar, tankar och resonemang kring intervjufrågorna synliggörs. Varje respondent introduceras innan resultatet presenteras, detta för att underlätta läsningen och ge läsaren en inblick i vilka respondenterna är. Resultatet från intervjuerna presenteras under olika rubriker som formulerats utifrån intervjufrågorna, frågorna har sammanfattats i rubriker som passar arbetets syfte och där respondenternas svar har blivit centrala. Kapitlet avslutas med en sammanfattning, där de centrala delarna kopplas samman för att sedan kunna utmynna i en diskussion. För att texten skall bli lättare att läsa har samtliga lärare fått ett fiktivt namn som underlättar textflöde och läsförståelsen. All text som skrivs har sagts av respondenterna om inget annat anges.

4.1 De intervjuade respondenterna

Håkan hade arbetat som lärare i Idrott och hälsa i 40 år och hade efter hans lärarexamen fortbildat sig inom upplevelsepedagogiken samt inom området rörelse och kommunikation. Skolan Håkan arbetade på erbjöd eleverna en rad olika valmöjligheter inom ämnet. Maja hade arbetat som lärare i Idrott och hälsa i 3 år och hade som andraämne psykologi. Maja undervisade på en stor skola där det fanns många valmöjligheter för eleverna, såväl inom idrotten såsom inom övriga ämnen. Eric hade arbetat som lärare i Idrott och hälsa i två och ett halvt år. Skolan som han arbetade på erbjöd ett stort utbud av valmöjligheter för eleverna inom alla de olika ämnena. Sanna hade jobbat som lärare i Idrott och hälsa i 12 år och på skolan som hon arbetade erbjöds det en rad olika kurser för eleverna inom Idrott och hälsa området. Anette hade fortbildat sig inom hälsopedagogik, friluftsliv, friluftslivsledarskap, massage och didaktik och hade arbetat i 15 år som lärare i Idrott och hälsa. Skolan som Anette arbetade på erbjöd bland annat förutom Idrott och hälsa A och B även kurser som; styrka till vardags, meditation, avslappning och specialidrott.

4.2 Begåvning inom ämnet idrott och hälsa

När Håkan resonerade kring begåvning inom ämnet Idrott och hälsa påpekade han att hälsoaspekten var en viktig del. För honom handlade begåvning om att ha en medvetenhet och kunnighet kring hur den egna kroppen fungerade, hur mycket den kunde belastas, lita på och

tycka om den i olika aktiviteter som den utsattes för. Vidare sade han att om eleverna hade en kroppsmedvetenhet fick de samtidigt bättre möjligheter att förhålla sig till övriga elever i klassen. Eric hade samma åsikt som Håkan kring begåvning där Eric menade att begåvade elever hade en bra kropps kontroll och möjligheter att behärska många olika områden inom kursen. En elev med allsidighet inom Idrott och hälsa ansåg han hade en särbegåvning och vidare påpekade att det inte var många elever som besatt förmågan att prestera bra inom flera olika moment i kursen. En annan faktor som Eric såg som begåvning var elever som kunde anpassa sig i en grupp. Där han menade att många av de särbegåvade eleverna var duktiga inom deras specifika idrottsgren men kunde inte se utanför det och ta hänsyn till gruppen. Eric kom även in på talang, där han påpekade att en människa inte föds med talang utan det var något som skedde under uppväxten. För att få talang måste individen få rätt stimulans i rätt tid och det kunde utveckla dem till att bli duktiga inom en sport, sade Eric. Vidare menade han att elever även behövde få en allsidig träning för att bli begåvade och borde därför prova på olika idrottsgrenar innan de satsade på en specifik idrottsgren. Eric trodde att det var de elever som hade haft möjligheten att prova på många olika idrotter som kom längst. Maja hade en annan uppfattning kring begåvning, där det för henne inte behövde innebära att eleverna skulle vara begåvade i kursen Idrott och hälsa A. Hon påpekade att elever kunde vara särbegåvade inom en specifik idrottsgren men det behövde inte innebära att de var begåvade inom ämnet. Anledningen till det menade Maja kunde bero på att de inte hade förstått hälsobiten samt att de inte hade förmågan att anpassa sig eller fungera i en grupp. Anette delade Majas uppfattning kring begåvning, enligt Anette handlade det om att eleverna hade möjlighet och förmåga att bedöma sig själva. Där god självkänedom och en medvetenhet om det egna jaget och dess behov var en viktig aspekt. Vidare menade Anette att det var viktigt att eleverna tog till sig kunskapen och att de kunde omsätta den till deras idrott eller vardagsmotion. Maja menade att i många fall ville begåvade elever gärna visa upp sig istället för att anpassa sig. Hon sade att det var svårt att vara särbegåvad inom alla delar i ämnet och påpekade att de elever som inte var särskilt duktiga men som alltid var där samt gjorde sitt bästa och som kämpade för att utvecklas också hade en form av begåvning. Många elever hade svårt att förstå att de inte behövde vara duktig i en idrottsgren för att få ett högt betyg, de såg bara de praktiska momenten och trodde att läraren betygsatte utefter det, sade Maja. För Maja var elevens reflektion kring de genomförda momenten allra viktigast då hon betygsatte. De elever som inte hade samma förutsättningar som de som var särbegåvade i en specifik idrottsgren skulle inte känna att de inte kunde få ett högt betyg utan förklarade att de hade samma chanser som alla andra. Sanna hade samma uppfattning som Maja, för henne handlade

det om att eleverna skulle kunna utvecklas på sin egen nivå och att de hade modet att prova nya moment. En annan viktig aspekt som Sanna tog upp var att eleverna skulle kunna hantera teoretiska moment, koppla dem till praktiken och få samband och förståelse för hur teori och praktik hänger samman.

4.3 Särdrag hos de särbegåvade eleverna

De olika särdrag som Håkan kunde se hos särbegåvade elever var att de redan när de kom till lektionerna var förväntansfulla, glada, nöjda, starka och snabba. De hade en blick för idrotten och det som skulle ske. Anette berättade att de särdrag hon kunde se hos de särbegåvade eleverna var att dessa hade motoriska förutsättningar samt lätt för att lära och förmågan att hitta rörelsemönster. Vidare sade hon att de särbegåvade eleverna var fokuserade på lektionerna, hade viljan att lära och hade möjligheter att koppla det som skedde på lektionerna till deras egen idrott. De särbegåvade eleverna var inte alltid duktiga inom kursen Idrott och hälsa A menade Anette och sade att det fanns en skillnad mellan de som var riktigt duktiga och dem som var ”halvduktiga”. De ”halvduktiga” var kanske bara duktiga inom deras idrottsgren medan de som var riktigt duktiga kunde mycket mer än bara deras specifika idrottsgren och dessa kom oftast längre inom idrotten, menade Anette. Maja menade att de flesta elever som var särbegåvade hade en fördel när de kom till kursen Idrott och hälsa A. Detta ansåg hon berodde på att de var motiverade samt hade viljan att lära. Resultatet utav detta kunde bli att dessa elever i regel fick ett högt betyg i kursen, något som inte skedde för att de var duktiga i en specifik idrottsgren utan för att de kämpade inom alla moment. Håkan däremot menade att elever som var bollspelare eller friidrottare hade lättare för att vara duktiga inom hela ämnet än vad till exempel en simmare hade. Detta trodde han berodde på att de fick en mer allsidig träning och bättre kontakt med de vanligaste underlagen medan en simmares träning gav andra färdigheter. Eric och Maja hade samma åsikt kring Håkans resonemang då de menade att de särbegåvade eleverna som bara använde kroppen som hjälpmedel i deras specifika idrottsgrenar hade en väldigt bra kropps kontroll och var vanligtvis väldigt duktiga inom hela kursen. De elever som använde andra hjälpmedel som till exempel material, fordon, djur och liknande blev oftast väldigt duktiga i det de gjorde men hade svårt att anpassa deras färdigheter i andra idrotter. Eric menade att det som utmärker särbegåvade elever var att när de vistas på Idrott och hälsa lektionerna var väldigt trygga i dem själva och behövde inte visa upp deras färdigheter samt att de hade en ödmjukhet gentemot klasskamrater. Vidare sade han att de särbegåvade eleverna utvecklades lätt inom

kursen och det berodde på att de var kroppsmedvetna. Sanna hade däremot en helt annan uppfattning, hon ansåg att vissa av de särbegåvade eleverna inte kunde ta till sig mer än det de redan kunde och att de hade svårt för att visa hänsyn för sina klasskamrater. Vidare påpekade hon att det fanns elever som var tvärtom, vilket var de som hade lätt för att ta till sig och viljan att lära oavsett vad det var för moment. En annan faktor kring dessa elever var att de även ansåg det som deras uppgift att lyfta klasskamraterna istället för att visa upp sig själva, sade Sanna. Hon kunde se att de särbegåvade eleverna som bar på denna egenskap ofta var begåvade inom hela ämnet och menade att det berodde på att om de var duktiga inom ett moment var de ofta duktiga inom allt som fanns runt omkring det också. I många fall uppstod problem inom de teoretiska momenten, detta kunde bero på att eleverna inte gav det en chans för att de kanske hade problem med de andra teoretiska ämnena i skolan. Vidare menade Sanna att det fanns vissa elever som hade problem med de teoretiska ämnena i skolan men som hade lätt för teorin inom Idrott och hälsa A, vilket kunde bero på att de hade lättare för att se kopplingen mellan de teoretiska och de praktiska momenten. En annan faktor som Anette påpekade var att det fanns en motorisk inläring där eleven kunde ta till sig nya saker och lära sig det snabbt samt få det till att bli riktigt bra. De elever som hade den motoriska inläringen var inte endast duktiga inom deras idrott utan kunde även ta till sig nya kunskaper och använda dem på ett bra sätt. Enligt Håkan var begåvning ett brett område, elever som var begåvade inom ämnet hade ofta förmågan att ta till sig det som skedde inom de olika aktiviteterna. Samtidigt var de starka, smidiga, uthålliga och hade lätt för att röra sig oavsett aktivitet. Ett annat drag som var återkommande hos särbegåvade elever var den sociala begåvningen menade Håkan, eleverna hade lätt för att bli omtyckta i klassen och blev därför en inspirationskälla för övriga klasskamrater.

4.4 Utveckling inom ämnet Idrott och hälsa

För Maja innebar utveckling inte endast då en duktig elev blev bättre, utan det gällde alla elever oavsett vilken nivå de låg på. Utveckling kunde handla om att få bättre kondition, att utvecklas som människa samt att kunna fungera i grupp, vilket var en stor del i ämnet och kursen. Eric hade samma åsikt och påpekade att utveckling handlade om att eleverna skulle kunna arbeta i grupp och samarbeta med varandra. Han hävdade att det var många elever som hade problem inom samarbetsområdet och menade att det kunde bero på att momentet inte fick någon plats i grundskolan. Eleverna hade svårt att anpassa sig i gruppen och detta ansåg Eric som ett viktigt område att arbeta med. Maja menade att utveckling handlade om att inse

vad god hälsa innebar på en rad olika sätt. Det kunde bland annat vara att få en ökad förståelse kring motion, kost och hur detta påverkar kroppen på olika sätt. Även Eric ansåg att de teoretiska momenten och elevernas reflektion kring deras egen hälsa var viktiga. Många elever visste att det inte var bra att röka, stressa och så vidare men de hade svårt för att koppla det till sig själva. Eric sade att vissa av eleverna hade nått insikten att de borde göra något åt deras hälsa redan i ungdomen genom att förstå att deras kroppar var byggda för att de skulle röra på sig. Utveckling kunde handla om praktiska färdigheter i ämnet och Eric tog rörelse till musik som ett exempel där många elever hade möjlighet att utvecklas. Maja menade att utveckling inom ämnet inte behövde handla om att hoppa längre eller springa fortare, utan det handlade mer om att få en ökad förståelse och att använda sig av den. Vidare så påpekade Maja att det fanns elever som drivs och motiveras av att få mätas på olika sätt där de kunde få prestera för att göra bättre ifrån sig. Maja menade att dessa elever självklart skulle få göra det, men det var inte det viktigaste. För Maja handlade utveckling inte om att de särbegåvade eleverna skulle utvecklas inom deras specifika idrottsgren rent praktiskt utan mer att de fick lära sig att lära ut till andra. Maja hade inte stött på någon elev som hade haft den bredd och det kunnandet inom alla delar i Idrott och hälsa så att denne inte hade haft möjlighet att utvecklas inom ämnet. Anledningen till detta trodde hon berodde på att ämnet var så brett och att det hela tiden fanns något som eleven behövde utveckla inom ämnesramen. En annan faktor som Eric ansåg viktig inom utvecklingsområdet var att eleverna skulle våga göra saker och prova på att utmana sig själva, det var många elever som hade spärrar och därför var detta en bra sak att arbeta med. Eric sade att han försökte lägga upp lektionerna så att eleverna utmanades stegvis, något som han trodde ledde till att eleverna fick större möjligheter att lyckas. Utveckling för Sanna stämde till viss del överrens med Eric och Majas åsikter där det för Sanna handlade om att eleverna skulle kunna lära sig olika saker om kroppen, vilket bland annat var hur de skulle träna kondition, styrka och avslappning. Hon hävdade att de särbegåvade eleverna var duktiga när de hade en tränare som sade vad de skulle göra. Problemet kom när de skulle träna på egenhand, något som Sanna tog fasta på i sin undervisning. Anette hade liknande värderingar kring utveckling då hon menade det att utveckling var när eleverna hittade deras egna vägar och att de själva gjorde något de ville utan att bli påverkade utifrån av andra. Eleverna behövde lära sig att utvecklas utifrån deras egna färdigheter och behov. Håkan däremot ansåg att utveckling var då han kunde se att eleverna kände en framgång i det de gjorde och fick en känsla av att de lyckades. Utveckling för Håkan var att eleverna själv kände framgång och fick en känsla av att de dög i det de gjorde.

4.5 Möjligheter till utveckling för de särbegåvade eleverna i kursen Idrott och Hälsa A

För att utveckla de särbegåvade eleverna brukade Håkan låta dem få arbeta med att vara en god medspelare eller kamrat samt att anpassa sig till gruppen. Trots att Håkan inte arbetade prestationsinriktat ansåg han att det fanns delar inom ämnet som de särbegåvade eleverna kunde dra nytta av, där träningslära och diskussioner kring träning var exempel på aktiviteter som kunde stärka och utveckla särbegåvade elever. De särbegåvade eleverna fick även berätta om deras specialidrotter samt instruerade klasskamrater inom det. Eric arbetade på ett liknande sätt då han lät de särbegåvade eleverna visa och instruera i deras idrotter och menade att det stärkte dem men kanske inte utvecklade dem specifikt inom deras idrottsgren. Även Anette arbetade på liknande sätt men påpekade vikten av att de särbegåvade eleverna skulle lära sig att vara goda medspelare i till exempel fotboll om det var det de var särbegåvade i. De skulle då lyfta deras klasskompisar genom bra passningar, löpteknik och positioner och vidare. Anledningen till detta var för att de andra eleverna skulle förstå fotboll och tycka det var kul samt få en större möjlighet att lära sig sporten. Anette ansåg att det var viktigt att de särbegåvade eleverna kunde göra detta och inte behövde prestera och visa deras färdigheter medan övriga elever bara fick stå och titta på. Anette brukade föra en diskussion med de särbegåvade eleverna, där hon påpekade för dem att hon visste att de var duktiga men att det var lika viktigt att de kunde lyfta deras klasskompisar och lära dem. Eleverna behövde få lära sig att ta ansvar och att de kunde utöva något utan att en lärare eller tränare stod och sade vad de skulle göra, menade Anette. Detta utvecklar dem socialt och skapade bättre förutsättningar även inom elevernas respektive special idrotter. Hon sade att de som var väldigt duktiga inom något även var de bästa ungdomsledarna. Vidare påpekade Anette att hon inte utvecklade de särbegåvade eleverna inom deras idrotter utan att de fick arbeta med andra bitar runt omkring deras specialidrott där det sociala var en viktig del. Anette menade det kunde utveckla dem på andra plan. En faktor kring detta ansåg Anette var att alla elever skulle få möjligheten att utvecklas utifrån deras nivå, detta handlade om att nivåanpassa lektionerna. Vilket innebar bland annat att eleverna skulle förstå hur de skulle kunna springa en sträcka i förhållande till deras egen förutsättning och att kunna välja vem de skulle springa tillsammans med för att träningen skulle bli optimal. Eleverna skulle kunna hitta en träningskompis som låg på samma nivå som sig själva och förstå varför de borde göra det. De skulle även kunna veta hur de borde springa i förhållande till pulsträning, menade Anette. Håkan påpekade att ledare oavsett om det var inom skolan eller utanför hade ett stort ansvar och att det var så lite som skulle till

för att eleverna skulle få felaktiga prestationskrav. Han menade att elever som tränade på elitnivå utsattes för många risker och att de i vissa fall skulle behöva en idrottslärares stöd och kunskap i deras idrottsutveckling, men att det var tränaren och lagkompisarna som hade det största ansvaret. Sanna hade samma uppfattning då hon ansåg att de vinster som ämnet kunde ge till elevernas specifika idrotter var bland annat att de fick chansen att ifrågasätta träningsmetoder. Hon menade att det fanns många tränare som instruerar deras idrottare fel, vilket kunde bland annat leda till skador, överträning med mera. Där kunde Idrott och hälsa läraren gå in och hjälpa genom att ge råd och tips på hur eleverna kunde göra istället, menade Sanna. Hon ansåg att eleverna även behövde kunskaper kring kostens olika delar då denna information sällan ges inom den frivilliga idrottsrörelsen. Vidare behöver de lära sig vad vilan innebär för kroppen och hur det gynnade dem som individ och idrottsutövare. Eleven fick på så sätt en helhet och variation kring idrotten som denne inte skulle få inom deras specifika idrott. Sanna menade även att ämnet förtydligar olika saker som till exempel konditionsträning, styrketräning eller andra olika träningsmetoder. Detta diskuterade de kring och hon förtydligade för eleverna vilken nytta de kunde ha av de olika träningsformerna som fanns. Hon menade att eleverna kunde ta med sig de olika kunskaperna och förstå varför till exempel en fotbollsspelare borde träna en viss form av intervall träning. Även Håkan ansåg att de fysiska momenten kunde gynna elevernas utveckling inom deras specifika idrottsgren. Där han påpekade kursens mångsidighet gav eleverna möjlighet att träna andra muskelgrupper och prova på olika idrotter. Maja påpekade att Idrott och hälsa A kunde bidra till många nya intryck som kunde utveckla elever som var aktiva inom en specifik idrottsgren, det viktigaste var att diskutera och förklara hur de kunde dra nytta av det. Medvetenheten var en viktig faktor till utveckling för alla elever, oavsett nivå sade Maja. Eric arbetade inte medvetet för att utveckla de särbegåvade eleverna men menade att det skedde omedvetet genom den undervisning som han gav. Vidare så menade Eric att han inte trodde sig ha de kunskaper som krävdes för att utveckla de särbegåvade elevernas grenspecifikt, men att kursen kunde ge möjligheter till utveckling genom den allsidiga träningsform och bredd som fanns representerad. Många av eleverna kanske inte visste hur de kunde träna till exempel deras kondition och behövde därmed vägledning kring hur de kunde göra det, sade Eric. En annan faktor som Maja tog upp var de teoretiska momenten inom ämnet, hon ansåg att de var väldigt viktiga och att eleverna fick en förståelse kring livskunskap samt hälsa i allmänhet. De vinster som Maja menade att ämnet kunde ge de särbegåvade eleverna var de teoretiska bitarna där de fick en grund i kost och träningslära, detta för att det ofta saknades. Sedan kunde till exempel en fotbollsspelare utveckla koordination genom musik och rörelse vilket var bra att ha i fotboll,

menade hon. Vidare sade Maja att hon brukade påpeka vikten av att göra annat än deras egen idrottsgren för att bli bättre inom den. De olika vinsterna de kunde få behöver inte vara rent praktiskt utan det kunde även vara fysiskt, psykiskt och socialt. Hon sade att det fanns många elever som inte ville göra annat än deras specifika idrottsgren och dessa var svåra att motivera. Maja hävdade att om eleverna inte hade kunskaper om den egna hälsan, hur kroppen fungerar samt hur de skulle äta för att prestera skulle de inte lyckas inom deras specifika idrott. Vidare påpekade hon att många av eleverna var högpresterande både inom idrotten och skolan. Detta innebar att de behövde lära sig handskas med stress, vikten av att planera och att lära att släppa lite på allvaret samt göra andra saker som de mådde bra av. Majas åsikter stämde överrens med vad Anette ansåg kring utveckling, då hon påpekade att utveckling handlade om att eleverna skulle förstå deras behov och intressen utifrån egna förutsättningar. Insikten att inte alla behövde göra likadant och förstå att de var olika individer med olika behov, vilket var viktig enligt Anette. För att eleverna skulle få en regelbundenhet kring deras träningsvanor måste de fråga sig vad de vill och behöver samt vad de kunde glädjas över, annars blev det svårt att utvecklas, menade hon. De vinster som Anette såg att ämnet kunde ge de särbegåvade eleverna var kunskapen om träning samt hur de kunde träna kondition, styrka och stretchning i förhållande till den idrott de utövade. Att de även fick lära sig att arbeta med stresshantering och återhämtning, hur de skulle hinna med alla träningar, skola samt att vila kunde ge god förutsättning för utveckling inom respektive specialidrott, menade Anette. Eleverna behövde lära sig att strukturera och organisera så att alla bitar fick plats, menade hon. Vidare så påpekade Anette att hon trodde de elever som såg dessa samband hade stor nytta av dem inom deras specialidrott. Sanna berättade att eleverna hade möjlighet att fördjupa sig inom några valda delar inom kursen och att de flesta elever valde något de var bra på. Sanna ansåg det vore mycket bättre om de fördjupade sig i något de inte kunde, eftersom eleverna istället skulle få möjligheter att bredda deras kunskaper och lära sig nya saker. Detta kunde även gynna dem till att bli bättre inom deras specifika idrottsgren.

4.6 Prestationer inom kursen Idrott och hälsa A.

För Sanna var de fysiska prestationerna inte så viktiga. Hon sade att många av eleverna trodde att de kunde få ett bra betyg genom att vara duktiga inom en sport, de hade svårt att förstå att det krävdes mycket mer för att få ett högt betyg än att bara vara bra i till exempel fotboll. Sanna trodde det kunde bero på att eleverna hade blivit betygsatta utifrån deras prestationer när de gick på högstadiet. Det var vissa elever som frågade henne varför de inte kunde bli

betygsatta utifrån deras prestationer, men påpekade att hon ville att eleverna skulle få en förståelse kring det de gör vilket skapade möjligheter för eleverna att utnyttja förståelsen inom deras specialidrott. Anette ansåg att syftet med kursen inte alls låg inom prestationsområdet vare sig på högstadiet eller på gymnasiet och hon fick arbeta mycket för att få bort det. Håkan hade samma uppfattning kring prestationer och lät inte detta ta stor plats i undervisningen, prestationer hör fritidsaktiviteterna till menade han. Vidare så påpekade Håkan att när elevernas ögon tindrar och rörelseglädjen infinner sig har eleverna tagit ett stort kliv inom utvecklingen. En annan faktor som styrker detta enligt Håkan var när eleverna närvarar kontinuerligt på lektionerna med denna inställning kring de olika momenten. Han påpekade ytterligare ännu en gång att han inte arbetade prestationsinriktat utan snarare försökte tona ner prestationer genom att de som var duktiga fick hellre anpassa sig och hjälpa de andra klasskamraterna.

4.7 Kursplaner och läroplaner i förhållande till särbegåvning och utveckling

När Håkan berörde området kursplaner och läroplanen menade han att den kan tolkas på många olika sätt och det viktiga för honom som lärare var inte de teoretiska bitarna utan snarare de praktiska momenten, han menade att de teoretiska momenten kunde vävas samman och läras praktiskt. Vidare påpekade Håkan att han inte ville att ämnet skulle bli ett kunskapsämne där eleverna fick skrivningar och uppgifter. När Maja resonerade kring kursplaner och läroplaner menade hon att där stod det inget om att eleverna skulle nå upp till en viss nivå, prestera eller ha en bra teknik inom en särskild sport. Det fanns de elever som blev motiverad av prestation och krav men då fick läraren individanpassa och ge det till de elever som ville ha det, menade Maja. Vidare ansåg hon att det var svårt med individanpassning men försökte ändå låta elever som var duktiga i de olika momenten få genomföra träning utifrån deras nivå. En risk som lätt kan uppkomma var att de begåvade eleverna inte kände sig sedda. De gånger läraren såg dem var när de fick möjlighet att instruera inom deras egen idrottsgren, då kände de att de blev sedda och att de fick lära sig att driva dem själv, menade Maja. Hennes mål var att eleverna skulle ha viljan att röra på sig och förstå varför de gör det samt ta eget ansvar och träna utan att det var någon annan som stod och sade vad de skulle göra. Enligt kursplaner och läroplaner skulle teoretiska moment finnas med i kursen Idrott och hälsa A vilket kunde vara till stor fördel för elever som ville lyckas inom en specifik idrottsgren, menade Maja. Sammanfattningsvis så menade Maja trots att det inte framgår i kursplanen att elever som var särbegåvade hade möjligheter att utvecklas inom

kursen så går det, vid närmare granskning att finna många moment som kan appliceras på de särbegåvade eleverna och dess utveckling. Eric däremot menade att det var svårt att utveckla de särbegåvade eleverna i förhållande till kursplaner och styrdokument inom kursen Idrott och hälsa A, vilket berodde på att den poängterar breddidrotten och den allmänna hälsomedvetenheten. På grund av det lade inte Eric fokus på att ge eleverna någon elitträning. Han såg det inte som sin skyldighet att utveckla de särbegåvade eleverna, utan att ge alla elever förutsättningar för att uppnå de olika målen i kursen. Att utveckla de särbegåvade eleverna grenspecifikt blev lite över kursens mål tyckte han. Sanna hade samma åsikt som Eric då hon inte såg det som sin uppgift att utveckla de särbegåvade eleverna. Hon hänvisade till kursplanen där det inte framgick att de särbegåvade eleverna skulle utvecklas. Det som stod om prestationer och färdigheter i kursplanen var på mycket väl godkänd nivå, men där handlade det om att eleverna skulle utvecklas på olika sätt inom olika delar av ämnet. Inte att någon elev skulle utvecklas inom en specifik idrottsgren, sade Sanna.

4.8 Lärarens roll i de särbegåvade elevernas utvecklingsarbete

Eric ansåg att han hade en väldigt liten roll gällande de särbegåvade elevernas utveckling. Istället var det eleven själv som fick ta vara på de olika färdigheter den kunde lära sig inom kursen Idrott och hälsa A. Han påpekade att han inte försökte hämma någon om de visade upp talang. Om elever skulle fråga honom om hjälp för att lyckas med något inom deras idrottsgren skulle han hjälpt dem, men däremot skulle han inte lägga upp något träningsprogram eller liknande för det skulle ta för mycket av hans tid. Eric sade att det var roligt och lärorikt att ha begåvade elever i hans omgivning eftersom han kan studera deras teknik och ta lärdom av det. Sanna såg det inte heller som hennes uppgift att utveckla de särbegåvade eleverna grenspecifikt och hade därför inte känt att hon hade haft svårigheter med att utveckla dem rent praktiskt. Hon ansåg att om hon skulle lägga fokus på de särbegåvade eleverna blev det på bekostnad av de andra eleverna. De som var särbegåvade hade oftast rörelseglädjen och tränade på fritiden. Vidare menade Sanna att det var hälsobiten som var viktig att uppnå enligt kursplanen, därför behövde fokus snarare ligga på övriga elever så att de fick viljan och rörelseglädjen. Fokuset måste ligga mest på dem som inte hade motivationen och inte kom på lektionen och det tog mycket tid, menade hon. Maja däremot försökte individanpassa, men sade att det var svårt. Hon påpekade att det inte var de elever som var mest eller minst begåvade utan de som låg mitt emellan som hon hade svårast att möta och anpassa undervisningen efter.

4.9 Resultatsammanfattning

Studiens resultat visade att de olika respondenterna hade relativt lika åsikter kring de ställda frågorna men vissa av respondenterna avviker från de andras svar. Alla respondenterna påpekade att utveckling inte behövde innebära att eleverna skulle visa fysiska prestationer för att kunna utvecklas inom kursen. Det viktigaste var att de skulle kunna utvecklas som människor samt att eleverna skulle kunna fungera i grupp och kunna samarbeta med alla. Respondenterna menade att det fanns många elever som hade problem med att kunna samarbeta i grupper och därför var det en viktig del att ha med i undervisningen. Ämnet handlade väldigt mycket om att jobba i grupper och det kunde kanske vara svårt att se individen i gruppen. Får eleverna visa sina egna färdigheter i förhållande till sig själva eller var det hela tiden en anpassning till gruppen den vistas i? En annan faktor som handlade om utveckling i ämnet var att eleverna skulle förstå vikten av att röra på sig samt förstå vad god hälsa innebar. Respondenterna påpekade att alla elever oavsett färdigheter och kunskaper skulle ha möjlighet att utvecklas i ämnet och respondenterna ansåg att ämnet hade en sådan bredd att alla hade möjlighet att göra det. Respondenterna påpekade att det viktigaste var att alla lyckades och använde sig av deras utvecklade kunskaper på egenhand. Sanna menade att många av eleverna var duktiga när de hade någon som sade vad de skulle göra, men hade problem när de skulle träna på egen hand. Maja och Sanna ansåg att det viktigaste var att utveckla de elever som inte var särbegåvade och som behövde få motivation till att vilja röra på sig. Om fokus låg på de särbegåvade eleverna skulle de elever som verkligen behövde Idrott- och hälsaundervisningen inte få samma möjlighet till rörelseglädje och inspiration menade de. Respondenterna såg det inte som deras skyldighet att utveckla de särbegåvade eleverna eftersom det inte framgick i kursplaner och läroplaner något om prestationer eller olika nivåer som skulle uppnås. Respondenterna gick emot sig själva kring denna fråga eftersom de tidigare påpekade hur viktigt det var att alla oavsett nivå skulle få utvecklas men de sade samtidigt att de inte medvetet utvecklade de särbegåvade eleverna. Respondenterna menade att ämnets teoretiska moment med stor fördel kunde utveckla de särbegåvade eleverna, vilket innebar bland annat bitar så som kost, stress, planering, träningslära, vila och återhämtning. Respondenterna påpekade att en del tränare missade detta och det var viktigt kunskap för de elever som tränade på elitnivå. Detta kunde ämnet få med på ett bra sätt och en viktig del var att ha diskussioner kring detta i klassen menade de. Sanna och Maja ansåg att det kunde vara svårt att skapa förståelsen hos eleverna kring dessa bitar vilket berodde på att

de inte var vana. Maja och Anette påpekade hur viktigt det var att eleverna fick lära sig att göra saker som de själva ville och inte påverkades av yttre påfrestningar. Om eleverna tog till sig det kom de troligen skapa en regelbundenhet kring en specifik idrottsgren vilket gynnade deras hälsa positivt. Håkan däremot hade en annan uppfattning då han snarare hävdade att det praktiska arbetet var viktigast och att eleverna kunde få teoretiska kunskaper därigenom. Sanna menade att det var hälsobitarna i ämnet som var viktiga att uppnå enligt läroplanen och kursplanen. Kring begreppet begåvning hade respondenterna olika uppfattningar om vad det var då Eric och Håkan påpekade att en begåvning innebar att veta hur de kunde belasta kroppen på olika sätt och att hela tiden vara kroppsmedveten samt att kunna förhålla sig till sin omgivning. En elev som kunde behärska många områden där denne visade en kroppsmedvetenhet och säkerhet i det som skedde var begåvad menade Eric och Håkan. De poängterade att det var ovanligt att en elev hade denna begåvning men vanligast var det att de elever som inte använde hjälpmedel i deras idrotter utan bara kroppen besatt denna förmåga. Anette, Maja och Sanna ansåg däremot att begåvning inte behövde vara kopplat till ämnet. De hävdade att det viktigaste var att eleverna förstod deras egna behov och att de kunde omsätta det genom att applicera det till sin egen idrott. De särdrag som respondenterna kunde se var att de särbegåvade eleverna framförallt hade motoriska förutsättningar och att de hade lätt för att ta till sig det som skedde på lektionerna. Sanna påpekade även att det fanns de särbegåvade elever som inte kunde ta till sig mer än de redan kunde och visade ingen respekt för deras klasskamrater. Anette och Håkan menade att ämnet kunde utveckla eleverna på många sätt bland annat till att vara goda medspelare och utveckla deras klasskamrater. Samt att de fick instruera och berätta om deras idrotter för klassen. Håkan och Sanna påpekade att lärare hade ett visst ansvar vad gäller träning och träningsupplägg eftersom det var många av tränarna som missade dessa bitar och kanske tränade dem fel. De utsätts för många risker och behöver få denna kunskap av lärare i Idrott och hälsa. Respondenterna påpekade att de hade ett visst ansvar gentemot de särbegåvade eleverna och deras träningsvanor. Men ändå hänvisade alla till kursplanen och att de inte såg det som deras uppgift att utveckla dem. Även om de inte sade det rakt ut kändes det som att de kände ett stort ansvar för dem och var medvetna om vad som hände kring dessa elever. Det var inget som stod kursplaner om att särbegåvade elever skulle bli bättre, utan att alla elever skulle utvecklas. Det var nog så att dessa Idrott och hälsa lärare tog sitt ansvar kring de särbegåvade eleverna men att de inte medvetet ville säga att de gjorde dem bättre i deras specialidrott. Respondenterna påpekade att ämnet gav eleverna en allround träning vilket gynnade deras idrottsutövande. Håkan ansåg att ämnet borde inkludera mera moment kring självkänsla och självförtroende vilket stärker eleverna samt att de skulle

få känna att de duger och vara stolta över sig själva. Dessa begrepp pratade respondenterna väldigt lite kring förutom Håkan som jobbade väldigt mycket kring detta. Respondenterna påpekade att de såg begåvning i de elever som visade en trygghet och säkerhet i det de gjorde, men utan självkänsla och självförtroende kommer kanske inte denna begåvning fram. En annan viktig aspekt var goda relationer och respondenterna menade att det var viktigt med hur relationen var både mellan lärare och elev samt elev och elev. Fanns det inte goda relationer ansåg de att det var svårt att utveckla eleverna. Alla respondenter jobbade därför med samarbetsövningar i olika former för att skapa goda relationer. Eric påpekade att det var viktigt att ge eleverna feedback så att eleverna fick en bekräftelse av honom.

5. Diskussion

Kapitlet inleds med en diskussion kring resultatet i förhållande till litteraturen, där de delar som är relevanta i förhållande till syfte och problemformulering granskas och diskuteras. En slutsats leder läsaren närmare syftet, där de viktigaste ståndpunkterna i respondenternas svar tas upp. Slutligen presenterar kapitlet en metoddiskussion där arbetets metodval granskas och diskuteras.

5.1 Resultatdiskussion

Att vara begåvad kan innebära en rad olika saker vilket även respondenternas svar visar på. Några av de intervjuade lärarna anser att begåvning inte enbart är något som förunnats vissa utan att det snarare handlar om att känna trygghet, förstå sig själva och den egna förmågan. Ett resonemang som styrks av Persson (1997) som hävdar att alla människor har någon form av begåvning. Persson anser att de elever som har exceptionell fallenhet för vissa saker bör kallas för särbegåvade. De intervjuade lärarna menar att särbegåvade elever har goda motoriska färdigheter, kroppsuppfattning, självkänedom samt förmågan att koppla samman olika moment. Trots en rad fördelaktiga egenskaper menar respondenterna att elever som är begåvade inom idrotten ofta har svårt att anpassa sig, gärna vill visa upp sig samt att de i vissa fall har svårt att ta till sig nya moment. Enligt Winner (1999) är de särbegåvade elever ofta envisa med att göra saker i sin egen takt och utifrån sina egna regler. Samtidigt har de en iver att behärska och utöva den aktivitet som de är duktiga inom. Winners resonemang pekar på att de negativa egenskaper som respondenterna påpekar kan bero på att eleverna är fokuserade på den egna personen och aktiviteten inom vilken de är duktiga i. De vill gärna göra saker på sitt eget sätt och blundar för nya möjligheter och vinklar. Något som vi anser kan bero på att eleverna till fullo inte uppnått den mognadsgrad som är möjlig. I det här fallet behöver läraren påvisa vikten av att eleverna lär sig nya momenten samt att eleverna får tydliga svar på vilken nytta de kan ha av det inom sin specialidrott. Många av respondenterna berättade att de arbetar med samarbetsövningar. Vi anser att elever som är begåvade inom specifika idrottsgrenar kan dra stor nytta av att upptäcka nya dimensioner inom samarbetet och att det kan utveckla kunskaperna inom den egna idrotten. Studien syftar till att finna ut vilka erfarenheter idrott och hälsa lärare har av att arbeta med särbegåvade elever, samt vilka möjligheter respektive svårigheter de ser att det finns för dessa elever att utvecklas. Enligt

respondenterna handlar utveckling om förbättrade sociala förmågor samt att eleverna kan tillämpa och anpassa olika moment i förhållande till den egna förmågan. Undersökningens resultat tyder på att respondenterna inte ser det som sin uppgift att utveckla elever som är särbegåvade inom specifika idrottsgrenar. Vid ett flertal tillfällen hänvisar respondenterna till att det i kursplanen för ämnet inte finns att läsa något om prestationer och färdighetsutveckling inom specifika idrottsgrenar. Enligt Kursplanen för ämnet Idrott och hälsa A (2000) skall eleverna kunna utveckla färdigheter ur såväl ett individperspektiv såsom ur ett samhällsperspektiv. Vidare säger läroplanen för de frivilliga skolformerna (1994) att eleverna skall ges möjligheter att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och sina egna mål. En elev som på fritiden håller på med en specifik idrottsgren har troligtvis helt andra mål och förutsättningar än de elever som på fritiden inte idrottar. Under lektionerna skall läraren ge redskap till alla oavsett mål och förutsättningar. Luders och Vogensen (2003) menar att läraren bör se till individen och att alla tar olika vägar fram till målet. För att underlätta lärarens lektionsplanering menar Annerstedt (2001) att denne bör ha en god kommunikation med eleverna. Kommunikationen resulterar i sin tur till att det blir lättare för läraren att planera lektionen utifrån eleven och på så sätt skapas det större möjligheter för eleverna att utvecklas (Annerstedt, 2001). För att knyta an till respondenternas svar kring kursplanerna handlar särbegåvning inte enbart om färdigheter. Ämnet Idrott och hälsa A kan ge de särbegåvade eleverna viktiga delar som rör dennes idrottspersonlighet och där de olika momenten är gemensamma för alla idrottsgrenar. Enligt Luders och Vogensen (2003) skall idrotten utveckla eleven fysiskt, psykiskt samt socialt, områden som kan ses som en gemensam nämnare för alla idrottsgrenar. Trots att respondenterna inte ser det som sin uppgift att utveckla de särbegåvade eleverna inom deras idrottsgrenar kan de ändå se att ämnet har mycket att erbjuda dessa elever, framförallt teoretiskt. De menar att eleverna kan få stora vinster av ämnets delar som berör hälsa, stresshantering, kost och socialt samspel. Enligt Hassmén, Hassmén och Plate (2006) har elever som är särbegåvade inom en specifik idrott förmågan att koppla samman olika faktorer som berör dennes idrottsutövande, där bland annat vila, sömn och kost är några av de faktorer som skall kopplas till prestation. Respondent Maja menar att svårigheten för många högpresterande ungdomar ofta ligger i att de stressar för mycket och har svårt att slappna av, därav menar hon att det kan dra stor nytta av ämnets teoretiska moment som berör dessa områden. Många av de intervjuade lärarna påpekar dock att eleverna har svårt att ta till sig det teoretiska innehållet. Detta förklarar de med att eleverna inte är vana vid de teoretiska momenten inom ämnet och att eleverna kommer från en Idrott och hälsa undervisning där majoriteten av ämnet har bestått av praktiska moment. Därför

borde det vara av ännu större vikt att lärare i Idrott och hälsa poängterar och arbetar med eleverna inom det teoretiska området. Vi anser att svårigheten inte ligger i att möta de särbegåvade eleverna eller ge dem teori som passar deras specifika idrottsgrenar, svårigheten ligger i att motivera alla elever till att lyssna och lära. Framförallt handlar det om att koppla innehållet till elevernas egen verklighet, att skapa en undervisning där eleverna kan se syftet och koppla det till sig själva. Ett resonemang som stärks av Luders och Vogensen (2003) då författarna hävdar att lärarens ansvar ligger i att skapa goda och lärorika miljöer för alla elever, där eleverna kan se innehållet som meningsfullt och lärorikt. Redelius (2002) påpekar att det är läraren som bär ansvaret kring vad eleverna behöver utveckla och bör därför ha detta i åtanke när de olika momenten skall genomföras. Vi anser att i förhållande till de elever som är särbegåvade inom specifika idrottsgrenar bör innehållet i lektionerna kunna kopplas till elevens intresse. Det krävs inte mycket extra arbete av läraren för att kunna förklara vilken nytta eleven kan ha av de olika momenten inom sina idrottsgrenar. Det som krävs av läraren är att de skall lära känna sina elever, vilket de bör göra med alla oavsett intresse, förutsättningar och förmågor. Respondenterna medger att de inte medvetet arbetar med att utveckla de elever som är särbegåvade inom specifika idrottsgrenar, däremot hävdar vissa av dem att utvecklingen sker automatiskt. Vissa av respondenterna påpekar att de låter de särbegåvade eleverna instruera och hjälpa sina kamrater. Frågan är vilken som drar mest nytta av ett sådant arbetssätt, läraren eller den instruerande eleven? Självklart finns det fördelar för båda parter, samtidigt som övriga elever i klassen får kompetenta instruktioner inom området. Jenner (2004) hävdar att motivation och självförtroende byggs upp i mötet med andra, då eleverna har möjlighet att lyckas skapas motivation. Ett resonemang som stärks av Luders och Vogensen (2003) då de hävdar att eleverna skall få känna ansvar för den egna utvecklingen samtidigt som de får möjlighet att tänka och reflektera (Luders och Vogensen, 2003). Det viktigast är att elevinstruktionerna ses som en lärandesituation, inte enbart för de elever som blir instruerande utan även för de som instruerar. För att eleven skall få ut något av sina instruktioner krävs det att läraren ger respons och diskuterar innehållet med eleven. Cederwald (2006) menar att kommunikationen mellan lärare och elever kan handla om ett utbyte av tankar och idéer. Annerstedt (2001) påpekar att positiv feedback kan stärka elevernas motivationsfaktorer och att det är relationen mellan lärare och elever som avgör om responsen blir positiv eller negativ.

5.1.1 Slutsats

För att elever med en särbegåvning skall finna kursen Idrott och hälsa A meningsfull krävs det en ökad medvetenhet, inte bara hos eleven utan även hos läraren. Genom att ta sig an elevens utveckling gemensamt kan undervisningen skapa möjligheter att utveckla eleverna såväl inom kursplanen som inom den egna idrotten. Undervisande lärare kan finna många olika områden inom kursen som kan kopplas till elevernas idrottande, det gäller bara att viljan finns där. De lärare som deltog i intervjuerna menar att det inte ingår i ämnet Idrott och hälsa A att förbättra elevernas prestationer. Istället är det utvecklandet av sociala, psykiska och fysiska färdigheter som bör stå i centrum. Ämnets bredd skapar svårigheter för lärarna att utveckla idrottsliga färdigheter inom specifika idrottsgrenar, men skapar istället enorma möjligheter att utveckla egenskaper som kan appliceras inom alla olika idrotter.

5.2 Metoddiskussion

Det största problemet med arbetet har framförallt varit att hitta relevant litteratur. Det finns mycket lite litteratur som berör området begåvning och möjligheterna att hitta bra artiklar har helt uteblivit. Därav har vi fått gå runt ämnet och istället hitta litteratur som kan kopplas till arbetets mindre delar, såsom till exempel lärarens roll inom ämnet. Undersökningens fokus var att få fram hur lärare resonerar, arbetar och vad de anser om möjligheterna till utveckling hos elever som är särbegåvade inom specifika idrottsgrenar. För att få svar på de frågor som fanns krävdes det att lärarna fick möjlighet att utveckla och resonera kring de frågor som intervjun innefattade. Därav valdes intervjuer som var semistrukturerade vilket skapade möjligheter för oss att ställa följdfrågor och att låta respondenterna utveckla sina svar. De brister som kan uppstå vid en semistrukturerad intervju är att svaren i vissa fall avviker från ämnet och att resultatet kan ses som rörigt. Därav är det av stor vikt att resultatavsnittet genomförs med stor noggrannhet och att det granskas så att det inte förekommer svar som avviker från ämnet.

För att begränsa urvalet av skolor riktade vi in oss på de skolor som hade såväl teoretiska såsom praktiska program, något som även gav urvalet en stor spridning då det på skolorna går elever med många olika intressen. Problemet som uppstod var att lärarna var svåra att få tag i och att det var många som inte hade tid att ställa upp, något som framförallt kan ha berott på att tiden för intervjuerna låg precis innan terminsslut och att lärarna hade mycket annat att arbeta med. Slutligen var det fem lärare som ställde upp på intervju, en siffra som kan ses som relativt tunn i förhållande till arbetets disposition. Men efter att intervjuerna var genomförda

kunde vi se att det material som vi fått in skulle räcka till en bra diskussion då de lärare som ställde upp hade mycket relevant att säga. I efterhand kan sättet som vi försökte komma i kontakt med lärarna ses över, att skicka mejl kan i vissa fall ge goda möjligheter till kontakt men samtidigt kan det även leda till att lärarna missar att läsa mejlen då det är mycket annat som tar upp deras fokus. Ett alternativ skulle kunna vara att ringa dem och upprätthålla den första kontakten på det sättet.

6. Sammanfattning

Studien syftar till att ta reda på vilka erfarenheter lärare har då det kommer till att arbeta med elever som är särbegåvade inom specifika idrottsgrenar samt vilka möjligheter det finns för dessa elever att utvecklas inom ämnet Idrott och hälsa.

Den litteratur som behandlas i arbetet utgår ifrån elever som är särbegåvade såväl allmänt som specifikt inom idrotten. Stor vikt har lagts vid att presentera litteratur som berör lärarens arbete och hur det skall utformas så att en optimal lektionsmiljö uppstår.

Undersökningens resultat framkom genom semistrukturerade intervjuer där frågorna fokuserades kring dess syfte.

Resultatet visar att de intervjuade lärarna inte anser att det ligger inom ämnet kursplan och deras ansvar att utveckla de elever som är särbegåvade inom specifika idrotter. Däremot anser de att det finns möjligheter för dessa elever att utvecklas inom ämnets olika delar, framförallt teoretiskt. De teoretiska momenten kan bidra till att eleverna får en utvecklad förståelse för begrepp såsom kost, stresshantering, träningslära samt socialt samspel, områden som kan appliceras inom elevernas respektive specialidrotter. Det är lärarens ansvar att utveckla alla elever individuellt och utgå ifrån varje individs erfarenheter, intressen och förmågor. De särbegåvade eleverna har precis som alla andra elever uppsatta mål inom ämnet, där läraren skall kunna ge de redskapen som eleverna behöver för att uppnå målen. Lärarens uppgift är att se till att målen är genomförbara och att det går att anpassa dem till gällande kursplan och läroplan. För att detta skall vara möjligt gäller det att såväl lärarens som elevens medvetenhet ökar. Lärarens medvetenhet ligger i att lära känna eleverna och se vilka intressen och erfarenheter som de har. När sedan lektionerna planeras kan det finnas en rad olika moment som kan appliceras inom de olika idrottsgrenarna. För eleven gäller det att medvetenheten ökar kring vad dennes idrottsutövande handlar om och att det finns mycket att hämta såväl från andra idrottsgrenar såsom från de teoretiska momenten i undervisningen. För att utvecklas till en bättre idrottsman/idrottskvinna krävs det att såväl mentala, sociala och fysiska förmågor förbättras, delar som det finns stora möjligheter att utveckla inom ämnet Idrott och hälsa A.

7. Förslag till vidare forskning

Som utgångspunkt i ovanstående forskning har frågor väckts rörande lärarnas kunskaper kring de särbegåvade eleverna. Det vore intressant att ta reda på hur lärarnas olika kunskapsnivåer är kring de särbegåvade eleverna. Är detta en brist i dagens skola, där skolan skall vara till för alla elever oavsett nivå. Hur ser lärarutbildningarna ut samt vad är i fokus på dessa. Kan det vara en brist någonstans eller ligger det helt i lärarnas egna händer att skapa denna miljö genom fortbildning samt eget ansvar? Är lärarna helt låst i skolans ramar eller finns det möjligheter att gå utanför dessa för att skapa en skola för alla?

Referenser

Annerstedt, C. (1991) *Idrottslärarna och idrottsämnet, utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Annerstedt, C., Peitersen, B. & Rönholt, H. (2001) *Idrottsundervisning – ämnet idrott och hälsas didaktik*. Göteborg: Multicare AB.

Cederwald, E. (2006) *Reflektion och självinsikt i "den kommunikativa pedagogiken"*. Lund: Lunds universitet .

Denscombe, M (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dunn, R, Dunn, K & Treffinger, D (1994) *Alla barn är begåvade - på sitt sätt*. Jönköping: Brain Books AB.

Ekberg, J-E, Erberth, B (2000) *Fysik bildning – Om ämnet Idrott och hälsa*, Lund: Studentlitteratur.

Gardner, H (1983) *De sju intelligenserna*. Jönköping: Brain Books AB.

Hassmén, P., Hassmén, N. & Plate, J. (2003) *Idrottspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.

Hedin, A, Svensson, L (1997) *Nycklar till kunskap* Lund: Studentlitteratur.

Jenner, H (2004) *Motivation och motivationsarbete – i skola och behandling*. Stockholm: Liber

Lüders, K & Vogensen, N. (red.) (2003) *Idrättspedagogisk årbok*. Århus: Klim

Patel, R, Davidson, B (2003) *Forskningsmetodikens grunder. - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Persson, S, R (1997) *Annorlunda land, särbegåvningens psykologi*. Stockholm: Liber/Almqvist & Wiksell.

Redelius, K. (2002) *Ledarna och barnidrotten – idrottsledarnas syn på idrott, barn och uppfostran*. Stockholm: HLS förlag.

Skolverket (2000) *Kursplan för IDH1201, Idrott och hälsa A* [www] Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/kursplan/id/3201/titleId/IDH1201%20-%20Idrott%20och%20h%E4lsa%20A> Senast hämtad: 2009-11-18.

Skolverket (1994). *Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf-94* [www] Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/sb/d/468#paragraphAnchor1> Hämtad: 2009-04-16.

Skolverket (2003) *Nationell utvärdering av grundskolan: Idrott och hälsa*. [www] Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/sb/d/663#paragraphAnchor0> Hämtad: 2009-04-16.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* [www, pdf] Tillgänglig: <http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf> Hämtad: 2009-05-05

Wahlström, O, G (1995) *Begåvade barn i skolan. Duglighetens dilemma?* Stockholm: Liber utbildning.

Winner, E (1996) *Begåvade barn – Myt och verklighet*. Jönköping: Brain Books AB.

Åhs, O. (1986) *Utveckling genom lek och idrott*. Stockholm: Natur och kultur.

Bilaga

Utkast intervjufrågor

Hur länge har du jobbat som idrott och hälsa lärare?

Har du någon form av vidareutbildning/fortbildning efter din lärarexamen tex en specialpedagogisk ? - Om ja vilken ?

Har er skola några alternativa kurser inom idrott och hälsa? Om ja, är de inriktade mot specifika idrottsgrenar eller har ni även andra kurser som berör ämnet?

På vilket sätt arbetar du för att lära känna en ny elevgrupp?

Vad är begåvning för dig?

- Vad är begåvning inom ämnet idrott och hälsa?

Vilka särdrag kan du se hos elever som är begåvade inom ämnet idrott och hälsa?

- På vilket sätt arbetar du för att utveckla dessa elever?
- Vilka möjligheter finns det för de elever som är begåvade inom ett specifikt idrotts område (till exempel fotbollspelare) att utvecklas inom ramen av ämnet idrott och hälsa?
- Vilka möjligheter/svårigheter ser du då det kommer till att arbeta med att utveckla dessa elever i förhållande till de kursplaner och läroplaner som finns för ämnet?
- Har du någon gång känt att du inte har haft möjlighet att utveckla en begåvad elev ytterligare? – Vilka lösningar ser du på problemet?

Vad är individanpassning för dig?

Brukar elever som är särbegåvade inom en specifik idrottsgren ofta vara begåvade inom hela idrott och hälsa ämnet?